

Invloed van Constructieve Conflicten tussen Ouders op Psychosociale Problemen en Emotionele Onveiligheid van Kinderen

Anne Doortje Huurman^{1,2}, Ilona Wildeman¹, Fieke Dineke Pannebakker¹ and Mariska Klein Velderman¹

¹TNO, Afdeling Child Health, Leiden | ²Department of Psychology, Education and Child Studies, Erasmus Universiteit Rotterdam

Samenvatting Conflicten tussen ouders kunnen schadelijke gevolgen hebben voor kinderen, zoals gedragsproblemen, slaapproblemen en slechte schoolprestaties. De manier waarop conflicten tussen ouders benaderd worden lijkt hierin een belangrijke rol te spelen. In de literatuur wordt onderscheid gemaakt tussen destructieve en constructieve conflictantering. Bij destructieve conflicten gebruiken ouders negatieve conflictstrategieën, zoals dreigend en agressief gedrag of het negeren van de ander. Bij constructieve conflicten gebruiken ouders tactieken gericht op het toewerken naar een oplossing of het versterken van de relatie. Het is de vraag of de negatieve gevolgen van conflicten zich ook manifesteren wanneer ouders een constructieve conflictstrategie hanteren. In deze literatuurstudie is de impact van constructief conflict tussen ouders op de psychosociale problemen en emotionele onveiligheid van kinderen onderzocht. Psychosociale problemen betreffen internaliserende en externaliserende problemen. Emotionele onveiligheid betreft de onveiligheid die kinderen ervaren binnen het gezin. De resultaten van de studies toonden geen of een negatief verband tussen constructief conflict en psychosociale problemen en een negatief verband tussen constructief conflict en emotionele onveiligheid. Als ouders op een constructieve manier met conflict omgaan lijkt dit zodoende niet te leiden tot negatieve gevolgen voor de kinderen.

Trefwoorden conflict tussen ouders, constructief conflict, internaliserende problemen, externaliserende problemen, emotionele onveiligheid

1 Inleiding

In ieder gezin komen meningsverschillen en conflicten tussen ouders voor (Warmuth et al., 2020). Er kunnen echter verschillen bestaan in de frequentie waarmee deze conflicten plaatsvinden. Daarbij is er veel variatie in het gedrag dat ouders gedurende de conflicten vertonen. Sommige ouders voeren openlijk conflict door te schreeuwen, de partner te

Artikelgeschiedenis

Ontvangen: 24 april 2022

Geaccepteerd: 7 oktober 2022

Online: 18 november 2022

Contactpersoon

Mariska Klein Velderman,
mariska.kleinvelderman@tno.nl

Copyright

© Author(s); licensed under Creative Commons Attribution 4.0. This allows for unrestricted use, as long as the author(s) and source are credited.

Financiering Onderzoek

Geen.

Belangen

De auteurs hebben geen belangen te vermelden.

slaan of door met spullen te gooien, terwijl andere ouders juist heimelijk conflicten voeren, bijvoorbeeld door elkaar te negeren (Simpson, 2020).

Conflicten tussen ouders kunnen ernstige negatieve gevolgen hebben voor kinderen. Kinderen die blootgesteld worden aan veel conflict tussen ouders hebben bijvoorbeeld een hoger risico op psychosociale problemen dan kinderen in harmonieuze gezinnen (Davies et al., 2012). Zo blijkt uit de meta-analyse van Van Eldik en collega's (2020) dat er een robuust verband is tussen conflict tussen ouders en externaliserende en internaliserende problemen bij kinderen. Kinderen kunnen als gevolg van conflicten tussen ouders aanpassingsproblemen ontwikkelen zoals agressie, antisociale gedragsstoornissen, angst en depressieve klachten (McCoy et al., 2013). Bovendien is conflict tussen ouders een voorspeller voor slaapproblemen bij kinderen en is er een verband gevonden tussen conflict tussen ouders en slechte schoolprestaties van kinderen (Harold & Sellers, 2018). Uit onderzoek bij kinderen van gescheiden ouders blijkt dat frequente en intense conflicten tussen ouders geassocieerd kunnen worden met lagere niveaus van sociale competentie en zelfvertrouwen bij deze kinderen (Van Dijk et al., 2020). Kortom, conflicten zijn een belangrijke risicofactor voor de ontwikkeling en het functioneren van kinderen.

Van oudsher wordt er dus een direct verband gevonden tussen conflicten tussen ouders en negatieve uitkomsten bij kinderen. Het beeld lijkt echter genuanceerder te zijn. De invloed van conflicten tussen ouders op het welzijn en functioneren van kinderen lijkt namelijk afhankelijk te zijn van de manier waarop deze conflicten gevoerd worden (Warmuth et al., 2020). In de literatuur worden verschillende vormen van conflicthantering onderscheiden, waaronder destructief conflict en constructief conflict. Destructief conflict omvat negatieve gedragingen zoals kritiek leveren op de ander, geweld, de ander bedreigen of beledigen, vijandigheid en zich terugtrekken of de ander negeren (Craft et al., 2021). Constructief conflictgedrag is daarentegen juist gericht op het toewerken naar een positieve en productieve oplossing van het conflict. Er kan hierbij gedacht worden aan de ander ondersteunen, respect en affectie tonen en actief luisteren naar wat de ander zegt (Craft et al., 2021).

Van destructieve conflicten tussen ouders is bekend dat deze negatieve gevolgen met zich mee kunnen brengen voor hun kinderen. Zo hangen destructieve conflicten samen met psychosociale problemen, zoals internaliserende en externaliserende problematiek (Hosokawa & Katsura, 2019). Bovendien is meer destructief conflict tussen ouders gerelateerd aan lagere niveaus van zelfcontrole van hun kinderen (Hosokawa & Katsura, 2017). Verder blijkt dat destructief conflict tussen ouders geassocieerd wordt met meer emotionele onveiligheid bij kinderen (Lee et al., 2019). De emotionele veiligheidstheorie stelt dat kinderen de behoefte hebben om zich veilig te voelen in de gezinscontext (Kopystynska et al., 2017). Als kinderen vaak worden blootgesteld aan vijandigheid en agressie tussen ouders, kan dit een dreiging zijn voor het gevoel van emotionele veiligheid van kinderen en kan dat aanpassingsproblemen bij kinderen tot gevolg hebben (Kopystynska et al., 2017). Uit het onderzoek van Lee et al. (2019) blijkt bovendien dat emotionele onveiligheid een mediërende rol speelt in het verband tussen destructief conflict en

de gedragsproblemen van kinderen. Wanneer ouders meer destructief conflictgedrag vertonen, gaat dit voor hun kinderen gepaard met meer emotionele onveiligheid, hetgeen een voorspeller is voor de mate van gedragsproblemen die de kinderen vertonen. Al met al kunnen destructieve conflicten tussen ouders zeer nadelig zijn voor het welzijn en functioneren van kinderen.

Destructief conflict tussen ouders leidt er dus toe dat de betrokken kinderen in de gezinscontext minder emotionele veiligheid ervaren, met als gevolg gemiddeld meer psychosociale problemen. Op basis van de veronderstelling dat conflicten tussen ouders in het algemeen schadelijk zijn voor de kinderen, zou de verwachting kunnen zijn dat ook constructief conflict nadelig is voor betrokken kinderen. Het is echter de vraag of inderdaad eenzelfde verband gevonden wordt bij constructief conflict. Bij constructief conflict tussen ouders wordt namelijk verondersteld dat het gevoel van veiligheid behouden blijft, doordat kinderen leren dat problemen tussen hun ouders opgelost zullen worden en daarmee de harmonie binnen het gezin behouden blijft (McCoy et al., 2009). Bovendien blijken kinderen bij constructief conflict tussen ouders minder geneigd om tussenbeide te komen of betrokken te raken bij het conflict (McCoy et al., 2009).

Hoewel het onderzoek naar constructief conflict schaars is, lijkt het beschikbare onderzoek er inderdaad op te duiden dat de negatieve gevolgen van constructief conflict beperkt zijn. Mogelijk kan constructief conflict juist bijdragen aan de sociale vaardigheden van de kinderen (Hosokawa & Katsura, 2017). Constructieve conflicten tussen ouders kunnen er volgens Hosokawa en Katsura (2019) voor zorgen dat kinderen probleemoplossende vaardigheden en effectieve manieren van communicatie aanleren. Deze vaardigheden zijn gunstig voor het ontwikkelen van positieve sociale relaties (Hosokawa & Katsura, 2019). Op basis van de huidige literatuur over constructief conflict lijkt het dus ook mogelijk dat conflict positieve gevolgen heeft.

Het zou dus zo kunnen zijn dat de schadelijke invloed van conflicten tussen ouders alleen of voornamelijk uitgaat van conflicten die destructief van aard zijn. Daarbij lijkt emotionele onveiligheid een mediërende factor te zijn in het verband tussen constructief conflict en het welzijn en functioneren van kinderen (McCoy et al., 2009). Met andere woorden, mogelijk treden de negatieve uitkomsten alleen op wanneer de kinderen ervaren dat de veiligheid binnen de gezinscontext bedreigd wordt, zoals dat het geval is bij destructieve conflicten, maar niet bij constructieve conflicten tussen ouders.

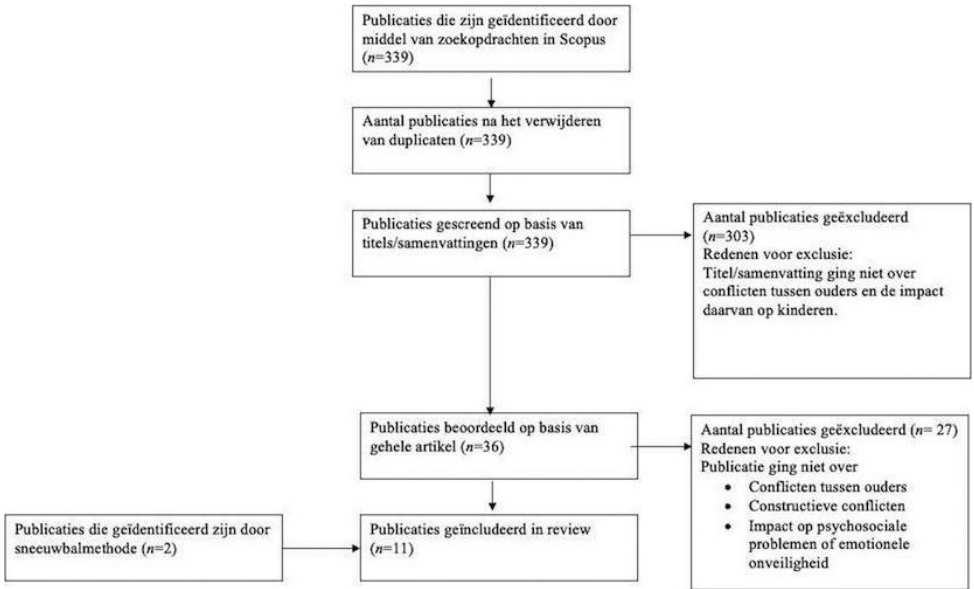
Wetenschappelijk onderzoek naar constructief conflict is maatschappelijk relevant, omdat interventies hierop ingericht kunnen worden. Wanneer uit onderzoek naar voren komt dat conflicten in het algemeen schadelijk zijn voor kinderen, kunnen interventies dusdanig ingericht worden dat ouders leren dat zij het beste conflicten kunnen proberen te voorkomen. Als onderzoek daarentegen laat zien dat de kwaliteit van het conflict een grotere rol speelt dan de kwantiteit van de conflicten kunnen ouders constructieve conflictvaardigheden aangeleerd krijgen. Ondanks deze maatschappelijk relevantie van kennis over constructieve conflicthantering bestaat er, voor zover de auteurs bekend, geen overzicht van literatuur hierover. Dit artikel zet de informatie hierover op een rij.

De onderzoeksvraag luidt: Welke impact heeft constructief conflict tussen ouders op de psychosociale problemen en emotionele onveiligheid van kinderen?

2 Methode

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden is een systematische literatuurstudie uitgevoerd. Hierbij verstaan we onder 'constructief conflictgedrag' tussen ouders gedrag dat zich richt op het toewerken naar een positieve en productieve oplossing voor het conflict. Psychosociale problemen van kinderen omvatten in dit artikel internaliserende en externaliserende problemen. Zowel artikelen die daarbij het onderscheid tussen internaliserende en externaliserende problemen maken als studies die dit niet doen zijn meegenomen. Emotionele onveiligheid omvat de mate van onveiligheid die kinderen binnen de gezinscontext ervaren. Studies met kinderen van geboorte tot en met een leeftijd van achttien jaar zijn beschouwd. Literatuur is gezocht tussen maart en juni 2021, via Scopus, aan de hand van de volgende zoektermen: (*interparental* OR *marital* OR *parent**) AND ("*conflict resolution*" OR "*effective argument*" OR "*constructive parenting*" OR "*constructive conflict*" OR "*cooperative conflict*" OR "*positive fight*"). Hierbij is gefilterd op jaartal en taal: alleen Engelstalige artikelen die niet ouder dan tien jaar waren, werden meegenomen. Dit leverde in totaal 339 resultaten op. Twee onderzoekers hebben onafhankelijk van elkaar de titels en samenvattingen doorgelezen. Hierbij zijn de volgende selectiecriteria gebruikt: 1) het artikel ging in op conflicten tussen ouders, constructief conflict en de invloed daarvan op de psychosociale problemen of de emotionele onveiligheid van kinderen; 2) de artikelen waren *peer-reviewed*. Wanneer er discrepanties waren, hebben de onderzoekers dit bediscussieerd en zijn daarna samen tot een beslissing gekomen. Hierbij bleven 36 potentieel relevante artikelen over. Vervolgens is op basis van de volledige artikelen een selectie gemaakt. Er zijn drie artikelen geëxcludeerd, omdat deze zich richtten op coöperatief conflict in plaats van constructief conflict tussen ouders. Deze zijn uitgesloten, omdat coöperatief in deze artikelen een breder concept betrof dan constructief conflict tussen ouders. Bovendien zijn enkele studies uitgesloten, omdat daarin gekeken werd naar andere uitkomstmaten dan psychosociale problemen en emotionele onveiligheid, waaronder de opvoedpraktijken van ouders. Dit resulteerde uiteindelijk in negen relevante artikelen. Een overzicht van dit selectieproces is te zien in Figuur 1. Bij het selecteren van de artikelen zijn de richtlijnen van PRISMA (*Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses*) gebruikt (Liberati et al., 2009).

Naast het zoeken via Scopus is de sneeuwbalmethode gebruikt. Er is in de referentielijst van de geselecteerde artikelen gekeken naar relevante artikelen. Deze artikelen zijn eerst geselecteerd op basis van titel en samenvatting. Vervolgens zijn de gehele artikelen gelezen. Relevante artikelen werden geïncludeerd in het onderzoek. Dit was voor twee artikelen het geval (zie Figuur 1).

Figuur 1 Stroomschema selectie artikelen

De data uit de artikelen zijn geanalyseerd met behulp van een analysetabel in Excel. In deze tabel werd door de eerste auteur aangegeven of er voldaan werd aan de selectiecriteria, of er een vergelijking gemaakt werd tussen constructief conflict en destructief conflict en of er een vergelijking gemaakt werd tussen constructief conflict en andere conflictstrategieën. Ook werd vastgesteld hoe de centrale constructen gemeten werden en wie de informanten waren. Met betrekking tot de steekproef werd het aantal participanten en de leeftijd van de kinderen beschreven. Tot slot werden de belangrijkste resultaten uit het artikel samengevat. Dit betreft een korte beschrijving van gevonden verbanden tussen conflict tussen ouders en het welzijn en functioneren van kinderen, voornamelijk op basis van de samenvatting en de resultaten- en conclusiesecties van de artikelen. Bij de analyse van de data uit de artikelen was geen sprake van dubbelcodering. Bij twijfel over de manier waarop een onderdeel van de tabel ingevuld moest worden, vond dialoog plaats tussen alle auteurs om in samenspraak tot overeenstemming te komen.

3 Resultaten

In totaal leverde de literatuurstudie elf relevante publicaties op (gemarkeerd met een * in de Referentielijst). In één daarvan, het artikel van Davies et al. (2012), worden twee studies beschreven die als twee afzonderlijke studies meegenomen zijn in deze review.

Uiteindelijk heeft deze review dus betrekking op in totaal twaalf studies. Tabel 1 geeft een overzicht van het onderzoeksdesign van de twaalf resulterende studies.

Afgezien van de studie van Du Rocher Schudlich et al. (2019), gebruikten alle studies vragenlijsten om constructief conflict tussen ouders te meten. In de studie van Du Rocher Schudlich et al. (2019) werden observaties gebruikt om constructief conflict tussen ouders te meten. In de studie van Warmuth et al. (2020) werden zowel vragenlijsten als observaties gebruikt om constructief conflict te meten. In vier studies werd er door de informant gerapporteerd over het constructieve conflictgedrag van beide ouders (Kopystynska et al., 2017; Lee et al., 2019; Davies et al., 2012, studie 1; Zemp et al., 2020). In vijf studies werd er door de informant gerapporteerd over het conflictgedrag van de informant zelf én het conflictgedrag van de andere ouder (Cheung, 2021; Cheung et al., 2016; Coln et al., 2013; Davies et al., 2012, studie 2; Lee et al., 2020; Warmuth et al., 2020). In de studie van Craft et al. (2021) rapporteerden vaders en moeders alleen over hun eigen conflictgedrag.

Van de twaalf studies maken negen studies de vergelijking tussen constructief conflict en destructief conflict (Cheung et al., 2016; Coln et al., 2013; Davies et al., 2012, studie 1 en 2; Du Rocher Schudlich et al., 2019; Kopystynska et al., 2017; Lee et al., 2019, 2020; Warmuth et al., 2020). Daarbij is in de studies van Lee et al. (2019, 2020) constructief conflict zowel met destructief conflict als geweld tussen ouders vergeleken. Du Rocher Schudlich en collega's (2019) vergeleken constructief conflict met destructief conflict en depressief conflict, dat wil zeggen conflict dat gekenmerkt wordt door teruggetrokken gedrag en uitingen van verdriet door de ouders. In één studie (Craft et al., 2021) wordt de vergelijking gemaakt tussen een constructieve conflictstrategie, een boze conflictstrategie (fysiek of verbaal agressief, defensief en vijandig gedrag), een depressieve conflictstrategie (conflictvermijndend en teruggetrokken gedrag) en een toegeeflijke conflictstrategie (toegeven en weinig moeite doen om de eigen kant van het verhaal toe te lichten). Verder zijn er twee studies uitsluitend op constructief conflict gericht; zij maakten geen vergelijking tussen constructief conflict en een andere vorm van conflict (Cheung, 2021; Zemp et al., 2020).

Zoals te zien is in Tabel 1, varieert de leeftijdsgroep van de participanten tussen de studies. Vijf studies keken naar de impact van constructief conflict tussen ouders op baby's en peuters (Du Rocher Schudlich et al., 2019; Davies et al., 2012, studie 2; Kopystynska et al., 2017; Lee et al., 2019, 2020). Deze studies richtten zich op kinderen in de leeftijd van nul tot drie jaar. Vijf studies werden uitgevoerd bij kinderen in de leeftijd tussen drie en twaalf jaar (Cheung, 2021; Craft et al., 2021; Coln et al., 2013; Warmuth et al., 2020; Zemp et al., 2020). Twee studies hebben adolescenten onderzocht (Cheung et al., 2016; Davies et al., 2012, studie 1). Deze studies richtten zich op kinderen in de leeftijd van twaalf tot veertien jaar.

Vrijwel alle studies ($n = 9$) hadden een cross-sectioneel onderzoeksdesign (Cheung, 2021; Coln et al., 2013; Craft et al., 2021; Davies et al., 2012, studie 1; Du Rocher Schudlich et al., 2019; Kopystynska et al., 2017; Lee et al., 2020; Warmuth et al., 2020; Zemp et al., 2020). Uitzonderingen zijn de studies van Cheung et al. (2016), Davies et al. (2012),

Tabel 1 Overzicht van onderzoekdesigns van de geïncludeerde studies in de review

Studie	Doel	Participan- ten	Hoe geme- ten? ^a	Informant	Vergelijking	Onderzoek- design	Risico's voor bias
Cheung (2021)	Kijkt naar emotionele onveiligheid als mediator in het verband tussen constructief conflict en internaliserende en externaliserende problemen en de modererende rol van vermijding van desintegratie	70 ouders van kinderen ≥ 3 jaar oud	Vragen-lijsten: HS, MADS, SMS-PR en SDQ	Moeders en vaders	N.v.t.	Cross-sectioneel design Regressie	Context: uitgevoerd in China Zelfrapportage
Cheung et al. (2016)	Kijkt naar wederzijdse verbanden tussen constructief conflict en emotionele onveiligheid van adolescenten	272 gezinnen met adolescenten	Vragen-lijsten: CPS en SIS	Moeders, vaders en adolescenten	Destructief conflict	Longitudinaal Regressie	Duur van onderzoek relatief kort
Craft et al. (2021)	Onderzoeken of constructief conflict gerelateerd is aan gedragsproblemen op latere leeftijd	150 koppels die voor het eerst ouders werden	Vragen-lijsten: CRSI en BASC-TRS		Boos, depressief en toegankelijk	Cross-sectioneel Regressie	Steekproef heeft laag inkomen en mist etnische diversiteit.
Coln et al. (2013)	Versand tussen constructieve conflicten en internaliserende en externaliserende problemen bij kinderen onderzoeken	121 getrouwde moeders van kinderen, 6–12 jaar oud	Vragen-lijsten: CPS en CBCL	Moeders	Destructief	Cross-sectioneel Regressie	Eén informant gebruikt
Davies et al. (2012), Studie 1	Kijken naar gezamenlijke rol van destructief en constructief conflict voor het voorspellen van emotionele onveiligheid en psychologische problemen	250 adolescenten en hun ouders	Vragen-lijsten: CPS, Security in the Inteparental Subsystem, YSR en CBCL	Primaire verzorger (over het algemeen moeders)	Destructief conflict	Cross-sectioneel Regressie	Gedeelde methode variantie en gedeelde informantvariantie kunnen niet worden uitgesloten

Tabel 1 Overzicht van onderzoekdesigns van de geïncludeerde studies in de review (*vervolg*)

Studie	Doel	Participan- ten	Hoe geme- ten? ^a	Informant	Vergelijking	Onderzoek- design	Risico's voor bias
Studie 2		201 2-jarigen en hun moeders	Vragen- lijsten, interviews en obser- vaties: MADS, CPS, IDI en CBCL	Moeders	Destructief conflict	Longitudinaal Regressie	
Du Rocher Schudlich et al. (2019)	Verbanden tus- sen ouderlijke depressiesymp- tomen, conflict tussen ouders, opvoedgedrag en emotionele onveiligheid onderzoeken	74 gezinnen met baby's, 6–14 maan- den oud	Observaties	Moeders en vaders	Destructief en depressief	Cross- sectioneel Correlatie	Kleine steek- proef
Kopystynska et al. (2017)	Relaties tussen constructief conflict en emotionele onveiligheid onderzocht	3722 kop- pels die in verwach- ting waren of een baby hadden <3 maanden oud	Vragen- lijsten: SIMS-PR	Moeders en vaders	4 profielen: Beiden con- structief, bei- den destructief, vader construc- tief/moeder destructief, vader destruct- tief/moeder constructief	Cross- sectioneel Latent profile analysis en Chi-kwadrats- toets	Perceptie gemeten in plaats van gedrag
Lee et al. (2019)	Relatie tussen construc- tief conflict en gedrags- problemen onderzocht en gekeken naar de rol van emotionele onveiligheid hierbij	1297 met baby's, 15 maanden oud	Vragen- lijsten: BPI	Moeders	Destructief conflict en geweld tussen ouders (<i>interpa- rental violence</i>)	Semi- longitudinaal design Regressie	Semi- longitudinaal design, alleen rapportage door moeders
Lee et al. (2020)	Verbanden tus- sen construc- tief conflict, emotionele onveiligheid en gedrags- problemen onderzocht en kijken naar relatiestatus als moderator	2691 kop- pels die in verwach- ting waren of een baby hadden <3 maanden oud	Vragen- lijsten: BPI en SIMS- PR	Moeders en vaders	Destructief conflict en geweld tussen ouders (<i>interpa- rental violence</i>)	Cross- sectioneel Regressie	Zelfrapportage
Warmuth et al. (2020)	Verbanden tus- sen constructief conflict en internalise- rende en exter- naliserende problemen bij kinderen onderzoeken	235 kinde- ren van 6 jaar	Vragen- lijsten en observaties: CPS en CBCL	Moeders en vaders	Destructief conflict	Cross- sectioneel Regressie	Steekproef was vrij homogeen

Tabel 1 Overzicht van onderzoekdesigns van de geïncludeerde studies in de review (vervolg)

Studie	Doel	Participan- ten	Hoe geme- ten? ^a	Informant	Vergelijking	Onderzoek- design	Risico's voor bias
Zemp et al. (2020)	Verband tussen constructieve conflicten en psychologische van kinderen onderzoeken	289 moe- ders van kinderen, 3-8 jaar oud	Vragen- lijsten: Communi- cation Patterns Question- naire en SDQ	Moeders	Geen vergelij- king (destruc- tieve scores zijn uitgesloten)	Cross- sectioneel Regressie	Zelfrapportage van alleen moeders, vaders werden uitgesloten

Noot. HS = Harmony Scale; MADS = Managing Affect and Differences Scale; SIMS-PR = Security in the Marital Subsystem-Parent Report Inventory; SDQ = Strengths and Difficulties Questionnaire; CPS = Conflicts and Problem-Solving Scales; SIS = Security in the Interparental Subsystems Scales; CRSI = Conflict Resolution Style Inventory; BASC-TRS = Behavior Assessment System for Children-Teacher Rating Scale; CBCL = Child Behavior Checklist; YSR = Youth Self Report; IDI = Interparental Disagreement Interview; BPI = Behavior Problems Index.

studie 2 en Lee et al. (2019). Bij de studies van Cheung et al. (2016) en Davies et al. (2012), studie 2 is er sprake van een longitudinaal onderzoeksdesign. In de studie van Lee et al. (2019) wordt gesproken over een half-longitudinaal design, wat in dit geval betekent dat constructief conflict tussen ouders eerder gemeten werd dan de gedragsproblemen en emotionele onveiligheid van kinderen. Er is ook variatie tussen de studies in de grootte van de steekproef, zie Tabel 1. Het aantal participanten varieert van 70 (Cheung, 2021) tot 3.722 participanten (Kopystynska et al., 2017).

Er zijn drie onderzoeken waarbij er gebruikgemaakt is van data uit het *Building Strong Families-project* (Kopystynska et al., 2017; Lee et al., 2019, 2020). Dit project is gericht op het versterken van de relaties van ongetrouwde koppels met een laag inkomen. Participanten moesten aan enkele eisen voldoen. Zij moesten minstens 18 jaar oud zijn en in verwachting zijn of een baby hebben van minder dan drie maanden oud. Tot slot moesten zij een romantische relatie hebben, maar mochten zij niet getrouwd zijn bij de conceptie van hun kind. Data werden op drie momenten verzameld: bij de start van de studie, toen de baby's ongeveer 15 maanden waren en toen de kinderen ongeveer 36 maanden oud waren (Kopystynska et al., 2017). De drie studies beschrijven verschillende, deels overlappende steekproeven en meetmomenten uit het project. De focus van de onderzoeken is verschillend. Zo deelden Kopystynska et al. (2017) de koppels in naar vier conflictprofielen. In twee van deze profielen hadden ouders dezelfde conflictstrategie, dus ofwel allebei een constructieve strategie ofwel allebei een destructieve strategie. In de andere twee profielen gebruikten de ouders verschillende strategieën, oftewel vader destructief en moeder constructief ofwel andersom. Lee et al. (2019, 2020) keken naar het directe verband tussen constructief conflict en gedragsproblemen bij kinderen en het indirecte verband hiertussen via emotionele onveiligheid. In Lee et al. (2020) is er daarbij gekeken naar de relatiestatus van ouders als moderator.

4 Verband tussen Constructief Conflict en Psychosociale Problemen

Negen studies keken naar de relatie tussen constructief conflict en de psychosociale problemen van kinderen (Cheung, 2021; Coln et al., 2013; Craft et al., 2021; Davies et al., 2012, studie 1 en 2; Lee et al., 2019, 2020; Warmuth et al., 2020; Zemp et al., 2020). Hiervan hebben vier studies psychosociale problemen uitgesplitst in internaliserende en externaliserende problemen (Cheung, 2021; Craft et al., 2021; Coln et al., 2013; Warmuth et al., 2020). De overige vijf studies hebben dit onderscheid niet gemaakt (Davies et al., 2012, studie 1 en 2; Lee et al., 2019, 2020; Zemp et al., 2020). Zoals te zien is in Tabel 2 suggereren de resultaten van deze studies dat constructief conflict geassocieerd wordt met lagere niveaus van psychosociale problemen. Er lijkt dus een negatief verband te zijn tussen constructief conflict en psychosociale problemen.

Lee et al. (2019, 2020) vonden een negatief verband tussen constructief conflict tussen ouders en de gedragsproblemen van kinderen. Uit Lee et al. (2020) bleek dat dit verband werd gemodereerd door de relatiestatus van ouders (getrouwde, samenwonende of niet-continue gezinnen); het verband was alleen significant bij samenwonende ouders. Uit studie 1, de cross-sectionele studie van Davies et al. (2012), bleek dat constructief conflict tussen ouders alleen een significante voorspeller was voor psychosociale problemen als destructief conflict niet werd meegenomen in de analyses. In studie 2, de longitudinale studie van Davies et al. (2012) bleek constructief conflict tussen ouders geassocieerd te zijn met steilere afnames in psychologische problemen na een periode van twee jaar. In de studie van Zemp et al. (2020) werd geen verband gevonden tussen constructief conflict zoals gerapporteerd door moeders en de psychologische problemen van hun kinderen.

4.1 Verband tussen Constructief Conflict en Internaliserende Problemen

De vier studies die het verband tussen constructief conflict van ouders en internaliserende problematiek van hun kinderen onderzochten zijn eenduidig in hun resultaten; zij vonden geen verband (Cheung, 2021; Coln et al., 2013; Craft et al., 2021; Warmuth et al., 2020). Dit geldt voor studies waarbij constructief conflict tegelijkertijd met internaliserende problematiek gemeten werd (Cheung, 2021; Coln et al., 2013), alsook voor studies waarbij constructief conflict en internaliserende problematiek op verschillende leeftijden gemeten werden (Craft et al. 2021; Warmuth et al., 2020).

4.2 Verband tussen Constructief Conflict en Externaliserende Problemen

De resultaten van dezelfde drie studies zijn echter niet eenduidig met betrekking tot het verband tussen constructief conflict tussen ouders en externaliserende problematiek van hun kinderen (Cheung, 2021; Coln et al., 2013; Craft et al., 2021; Warmuth et al., 2020). In de studie door Craft et al. (2021) werd een negatief verband gevonden tussen een

Tabel 2 Overzicht van resultaten van de geïncludeerde studies in de review

Studie	Psycho- sociale problemen	Int. problemen	Ext. problemen	Emotionele onveiligheid	Conclusie
Cheung (2021)	N.v.t.	o	o	–	Bij ouders met een hoog niveau van vermijding van desintegratie geldt dat constructief conflict van invloed is op de emotionele onveiligheid, wat weer van invloed is op de gedragsproblemen van kinderen.
Cheung et al. (2016)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	–	Zowel conflictgedrag van moeder als van vader draagt bij aan de emotionele onveiligheid van adolescenten.
Craft et al. (2021)	N.v.t.	o	–	N.v.t.	De mate van constructieve conflicthantering heeft een negatieve relatie met externaliserende problematiek. Er werd geen verband gevonden tussen constructief conflict en internaliserende problematiek
Coln et al. (2013)	N.v.t.	o	o	N.v.t.	Constructief conflict vertoont geen samenhang met internaliserende of externaliserende problemen.
Davies et al. (2012) Studie 1	o/–	N.v.t.	N.v.t.	o/–	Constructief conflict was geen significante voorspeller voor emotionele onveiligheid of psychologische problemen als destructief conflict werd meegenomen in analyses. Wanneer er gekeken werd naar de voorspellende rol van constructief conflict los van destructief conflict was constructief conflict aan significant lagere niveaus van onveiligheid en totale psychologische problemen.

Tabel 2 Overzicht van resultaten van de geïncludeerde studies in de review (*vervolg*)

Studie	Psycho- sociale problemen	Int. problemen	Ext. problemen	Emotionele onveiligheid	Conclusie
Studie 2	–	N.v.t.	N.v.t.	o	Als destructief conflict werd meegenomen was constructief conflict geen voorspeller voor initiële niveaus van en verandering in emotionele onveiligheid. Constructief conflict werd wel geassocieerd met een meer uitgesproken afname van de psychologische problemen van kinderen gedurende de drie meetmomenten. Wanneer destructief conflict niet werd meegenomen: geen significante verandering in emotionele onveiligheid van T ₁ naar T ₂ , maar constructief conflict werd wel geassocieerd met significant lagere niveaus van onveiligheid op T ₁ .
Du Rocher Schudlich et al. (2019)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	–	Meer constructief conflict gaat gepaard met minder emotionele onveiligheid.
Kopystynska et al. (2017)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	–	Kinderen van wie beide ouders een relatief hoog niveau van constructief conflict hanteren (gecategoriseerd als constructief), zijn minder emotioneel onveilig dan kinderen bij wie een van de ouders meer constructief en een van de ouders meer destructief conflictgedrag vertoont.
Lee et al. (2019)	–	N.v.t.	N.v.t.	–	Meer gebruik van constructief conflictgedrag gaat gepaard met lagere niveaus van emotionele en gedragsproblemen en emotionele onveiligheid. Constructief conflict heeft een indirect effect op emotionele en gedragsproblemen; dit loopt via emotionele onveiligheid.

Tabel 2 Overzicht van resultaten van de geïncludeerde studies in de review (*vervolg*)

Studie	Psycho- sociale problemen	Int. problemen	Ext. problemen	Emotionele onveiligheid	Conclusie
Lee et al. (2020)	–	N.v.t.	N.v.t.	o/–	In getrouwde gezinnen was constructief conflict gerapporteerd door vader geassocieerd met lagere niveaus van emotionele onveiligheid. Constructief conflict gerapporteerd door moeder was geassocieerd met lagere niveaus van emotionele en gedragsproblemen in samenwonende gezinnen. Voor getrouwde vaders was er een klein indirect negatief effect van constructief conflict op emotionele en gedragsproblemen via emotionele onveiligheid.
Warmuth et al. (2020)	N.v.t.	o	o	N.v.t.	Constructief conflict is niet significant gerelateerd aan internaliserende en externaliserende problemen van kinderen.
Zemp et al. (2020)	o	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	Constructief conflict heeft geen verband met de psychosociale problemen van kinderen.

Noot. Int. = Internaliserende problemen; Ext. = Externaliserende problemen; Plusteken (+) = positief verband; minteken (–) = negatief verband; nul (o) = geen verband gevonden; n.v.t. = niet van toepassing

constructieve oplossingsstijl en externaliserende problematiek bij kinderen. De resultaten toonden dat wanneer ouders een meer constructieve oplossingsstijl hanteerden in het eerste levensjaar, dit gepaard ging met minder symptomen van externaliserend gedrag bij kinderen op zesjarige leeftijd (Craft et al., 2021). De studies waarbij constructief conflict en de externaliserende problemen van kinderen op hetzelfde moment gemeten werden vonden allebei geen verband tussen constructief conflict en externaliserende problemen (Cheung, 2021; Coln et al., 2013). Ook in de studie van Warmuth et al. (2020) werd geen significant verband gevonden tussen constructief conflict en externaliserende problemen van kinderen. Geen van de studies vond een positief verband.

5 Verband tussen Constructief Conflict en Emotionele Onveiligheid

De resultaten van de acht studies die de relatie tussen constructief conflict en emotionele onveiligheid onderzochten duiden op een mogelijk negatief verband tussen constructief conflict en emotionele onveiligheid (Cheung, 2021; Cheung et al., 2016; Davies et al., 2012, studie 1; Davies et al., 2012 studie 2; Du Rocher Schudlich et al., 2019; Kopystynska et al., 2017; Lee et al., 2019, 2020).

In het onderzoek van Kopystynska et al. (2017) werden profielen opgesteld. Er waren twee profielen waarbij de ouders dezelfde strategie hanteren, ofwel allebei destructief ofwel allebei constructief, en twee profielen waarbij de ouders verschilden in hun conflictstrategie, dus vader constructief en moeder destructief of omgekeerd. Uit deze studie bleek dat de niveaus van emotionele onveiligheid het hoogst waren in de groepen waarin ouders een verschillende conflictstrategie hanteerden: het hoogst bij de groep met kinderen van wie de vader een constructieve strategie hanteerde en de moeder een destructieve strategie, gevolgd door de kinderen wiens vader destructief was en de moeder constructief (Kopystynska et al., 2017).

In twee van de acht studies naar emotionele onveiligheid werd gekeken naar de afzonderlijke invloed van het conflictgedrag van vaders en dat van moeders (Cheung et al., 2016; Lee et al., 2020). Beide studies toonden aan dat de invloed van vaders verschilt van de invloed van moeders op de emotionele onveiligheid van hun kinderen. Zo kwam uit het onderzoek van Cheung et al. (2016) dat het negatieve verband tussen het conflictgedrag van vaders en de emotionele onveiligheid bij adolescenten wederkerig lijkt te zijn, maar dat dit niet het geval is voor het conflictgedrag van moeders. Dat wil zeggen: voor vaders gold dat wanneer zij een meer constructieve conflictstrategie hanteerden, dit geassocieerd werd met minder emotionele onveiligheid bij de adolescenten. Omgekeerd was de mate van emotionele onveiligheid een voorspeller voor de mate van constructief conflictgedrag van vaders. Wanneer adolescenten een hoger niveau van emotionele onveiligheid vertoonden, dan ging dit gepaard met minder constructief conflictgedrag van de vader op het volgende meetmoment. Voor moeders werd geen wederkerig verband gevonden. Hoewel de mate van emotionele onveiligheid van adolescenten een voorspeller was voor de mate van constructief conflictgedrag van moeders, was dit andersom niet het geval (Cheung et al., 2016). Bovendien bleek uit Lee et al. (2020) dat voor vaders in de 'getrouwd'-groep gold dat constructief conflict geassocieerd werd met lagere niveaus van emotionele onveiligheid bij kinderen, maar dat dit niet gold voor het conflictgedrag van moeders. Al met al lijkt de invloed van het conflictgedrag van vaders dus niet altijd overeen te komen met de invloed van het conflictgedrag van moeders.

In vier studies werd emotionele onveiligheid als mediator van het verband tussen constructief conflict en internaliserende en externaliserende problematiek onderzocht (Cheung, 2021; Davies et al., 2012, studie 2; Lee et al., 2019, 2020). Met uitzondering van de tweede studie van Davies et al. (2012) duiden de resultaten van deze studies erop dat

emotionele onveiligheid een mediërende rol speelt in het verband tussen constructief conflict tussen ouders en gedragsproblemen bij kinderen.

Uit de studie van Cheung (2021) bleek dat de mediërende rol van emotionele onveiligheid in de verbanden tussen constructief conflict en internaliserende en externaliserende problemen gemodereerd werd door de mate van vermijding van desintegratie die ouders vertoonden. Met het vermijden van desintegratie wordt bedoeld dat ouders acties vermijden die de onderlinge relatie tussen ouders onder druk zetten en die kunnen leiden tot verzwakking van de relatie en een scheiding. Ouders met een hoog niveau van dergelijke vermijding proberen bijvoorbeeld conflicten met de partner uit de weg te gaan. In deze studie werden de ouders in twee groepen ingedeeld op basis van hun mate van vermijding van desintegratie: ouders met een hoog niveau en ouders met een laag niveau. Resultaten lieten zien dat emotionele onveiligheid alleen als mediator functioneerde wanneer ouders een hoog niveau van vermijding van desintegratie vertoonden. Dus alleen bij meer vermijdende ouders was constructief conflict van invloed op de emotionele onveiligheid en via deze onveiligheid op de gedragsproblemen van hun kinderen. Als ouders weinig vermijding van desintegratie vertoonden, werd er geen verband gevonden tussen constructief conflict en de emotionele onveiligheid van kinderen. In het onderzoek van Lee et al. (2020) werd alleen een significant indirect verband tussen constructief conflict en psychosociale problemen via emotionele onveiligheid gevonden bij de groep met de getrouwde vaders. Een dergelijk indirect verband werd niet gevonden in de andere onderzoeksgroepen.

6 Discussie

In dit literatuuronderzoek stond de volgende onderzoeksvraag centraal: Welke impact heeft constructief conflict tussen ouders op de psychosociale problemen en emotionele onveiligheid van kinderen? In tegenstelling tot eerdere bewijslast voor de mogelijke negatieve gevolgen van conflict tussen ouders voor kinderen, duiden de resultaten van dit onderzoek *niet* op een positief verband tussen constructief conflict en psychosociale problemen of emotionele onveiligheid. In alle studies werd geen verband of een negatief verband gevonden tussen constructief conflict en psychosociale problemen of emotionele onveiligheid.

Bij een onderscheid voor psychosociale problemen in internaliserende problemen en externaliserende problemen werd geen verband gevonden tussen constructief conflict en internaliserende problemen. Met betrekking tot de externaliserende problematiek vond één studie (Craft et al., 2021) een negatief verband en vonden drie studies (Cheung, 2021; Coln et al., 2013; Warmuth et al., 2020) geen verband tussen constructief ouderlijk conflict en problemen van het kind. Een mogelijke verklaring hiervoor is een verschil in de operationalisatie van conflict tussen ouders tussen de vier betreffende studies. Craft et al. (2021) onderscheidde in hun studie vier conflictstrategieën: boos, depressief,

toegeeflijkheid en constructief. In de studies van Coln et al. (2013) en Warmuth et al. (2020) werd er daarentegen naar constructieve en destructieve conflicten gekeken en Cheung (2021) vergeleek constructief conflict niet met een andere vorm van conflict. Een andere mogelijke verklaring is dat de impact van constructieve conflicten op kinderen op een later moment optreedt. Coln et al. (2013), Cheung (2021) en Warmuth et al. (2020) hebben namelijk de mate van constructief conflict tussen ouders en de externaliserende problemen bij kinderen op hetzelfde moment gemeten. In de studie van Craft et al. (2021) is daarentegen de mate van constructief conflict in het eerste levensjaar gerelateerd aan de externaliserende problematiek toen de kinderen zes jaar oud waren.

De uitkomsten van onze literatuurstudie duiden wel op een negatief verband tussen constructief conflict en emotionele onveiligheid. Hierbij lijkt de invloed van conflictgedrag van vaders te verschillen van die van moeders. Bovendien vinden de studies steun voor de mediërende rol van emotionele onveiligheid in het verband tussen constructief conflict en psychosociale problemen. De mediërende rol van emotionele onveiligheid in het verband tussen constructieve conflicten en gedragsproblemen bij kinderen kan verklaard worden vanuit de eerdergenoemde emotionele onveiligheidstheorie. Volgens deze theorie creëren kinderen een intern werkmodel op basis van hun ervaringen met eerdere conflicten tussen ouders (Du Rocher Schudlich et al., 2019). Als ouders zodoende hun conflicten veelal constructief beslechten, kan dit ertoe leiden dat het kind een positief werkmodel en hiermee een gevoel van emotionele veiligheid ontwikkelt. Aangezien emotionele veiligheid een voorspeller is voor gedragsproblemen, kan dit er vervolgens voor zorgen dat kinderen minder gedragsproblemen vertonen.

De resultaten van dit onderzoek zijn daarmee conform de hypothesen op basis van de theorie, namelijk dat het verband tussen conflicten tussen ouders en psychosociale problemen en emotionele onveiligheid genuanceerder is dan men oorspronkelijk dacht en dat de eerder gevonden schadelijke gevolgen van destructieve conflicten zich niet zouden manifesteren bij constructief conflict tussen ouders. We vonden geen positieve verbanden tussen enerzijds constructief conflict en anderzijds psychosociale problemen of emotionele onveiligheid. Met betrekking tot emotionele onveiligheid lijkt constructief conflict bovendien beschermend te werken; wij vonden een negatief verband tussen beide maten. Bovendien blijkt uit eerder onderzoek dat constructieve conflicten tussen ouders probleemoplossende vaardigheden, effectieve manieren van communicatie en sociale vaardigheden, zoals samenwerken bevorderen (Hosokawa & Katsura, 2017, 2019). Deze vaardigheden zorgen ervoor dat de ontwikkeling van psychosociale problemen en emotionele onveiligheid voorkomen kan worden.

In de praktijk kan op onze resultaten worden ingespeeld door interventies in te zetten waarbij ouders constructieve conflictvaardigheden aanleren. Zo vonden Miller-Graff et al. (2016) veelbelovende resultaten van een interventie voor ouders (en adolescenten) gericht op het verhogen van constructief conflictgedrag. Daarnaast bleek het verhogen van de constructiviteit van de conflicten tussen ouders, via lagere niveaus van emotio-

nele onveiligheid, voorspellend voor lagere niveaus van aanpassingsproblemen van hun kinderen (Miller-Graff et al., 2016).

Een setting waar dergelijke interventies specifiek relevant zouden kunnen zijn is bij gezinnen in scheidingssituaties, aangezien een deel van de scheidingen gepaard gaat met frequente en intensieve conflicten tussen ouders. Een aantal bestaande interventies is gericht op het versterken van de mate van constructiviteit van conflicten tussen gescheiden ouders. Zo is de interventie 'Kinderen uit de Knel' bedoeld om destructieve conflicten van gescheiden ouders af te laten nemen (Jonkman & Visser, 2019) met als subdoel om conflicten tussen de ouders constructiever te maken (Jonkman & Visser, 2019). De interventie 'Ouderschap Na Scheiding' heeft ook als doel om ouders in conflictvolle situaties te leren op een meer constructieve wijze met elkaar om te gaan (Van de Haar & Mellema, 2015). Ouders leren in deze interventie hoe zij met respect een dialoog aan kunnen gaan en hoe zij inhoudelijk tot een consensus kunnen komen over relevante zaken ten aanzien van de kinderen (Van de Haar & Mellema, 2015). Preventieve psycho-educatie over de impact van conflict en conflicthantering, zoals in de methode ScheidingsATLAS voor alle gescheiden ouders (Klein Velderman et al., 2020), kan mogelijk bijdragen aan kennis en bewustzijn van gescheiden ouders hierover.

Ons onderzoek kent een aantal sterke punten en beperkingen. Een sterk punt van dit literatuuronderzoek is dat het voor het eerst een overzicht geeft van de specifieke literatuur over de impact van constructief conflict tussen ouders op de psychosociale problemen en emotionele onveiligheid van kinderen. Een ander sterk punt van dit onderzoek is de systematische aanpak van het literatuuronderzoek, met twee onafhankelijke codeurs.

Het huidige onderzoek kent echter ook enkele beperkingen. Eén daarvan is dat er slechts één database gebruikt is om literatuur te zoeken. Aangezien er gebruikgemaakt is van de veelomvattende database Scopus, in combinatie met de sneeuwbalmethode, is de veronderstelling dat er geen relevante artikelen gemist zijn. Een ander punt van aandacht is dat de studies vrijwel alleen in de Verenigde Staten zijn uitgevoerd. Alleen de studie van Cheung (2021) en de studie van Zemp et al. (2020) zijn respectievelijk uitgevoerd in China en Duitsland. Bovendien hadden veel studies een cross-sectioneel design en werd er veelvuldig gebruikgemaakt van zelfrapportage, wat mogelijk de resultaten kan beïnvloeden. Daarbij staat door het cross-sectionele design van veel studies de richting van het verband tussen constructief conflict en psychosociale problemen of emotionele onveiligheid niet vast, alhoewel de richting van conflict tussen ouders naar uitkomsten op het niveau van het kind gezien eerder onderzoek het meest voor de hand liggend lijkt.

Verder is enige voorzichtigheid bij het interpreteren van de resultaten noodzakelijk, omdat drie van de studies gebruikmaakten van data uit het *Building Strong Families*-project. Deze studies hebben deels overlappende steekproeven, wat mogelijk kan leiden tot een overschatting van betreffende resultaten. Hoewel de resultaten van deze studies worden ondersteund door andere studies, is enige voorzichtigheid bij het interpreteren van de resultaten van het huidige onderzoek daarom nodig.

Het totaal aantal studies in het onderzoek was met twaalf beperkt. Bij de selectie van studies hebben we besloten drie artikelen over de invloed van coöperatief conflict tussen ouders op gedrag van kinderen niet mee te nemen (Zhou & Buehler, 2017, 2019; Zhou et al., 2020). Coöperatief conflict tussen ouders in deze artikelen omvatte volgens de auteurs namelijk een breder concept dan constructief conflict. Naast het constructief oplossen van conflicten, gaat het dan bijvoorbeeld ook over de mate van warmte binnen de relatie. Op deze plaats stellen we onszelf de vraag of het wel meenemen van deze studies, overwegende dat constructief conflict hierin als onderdeel gezien kan worden van coöperatief conflict, tot andere resultaten zou hebben geleid. Post hoc-analyse toont dat Zhou en Buehler (2019) een negatief verband vonden tussen coöperatief conflict en de internaliserende problemen van kinderen, terwijl er in het huidige onderzoek geen verband gevonden werd tussen constructief conflict en internaliserende problemen bij kinderen. Verder vonden zij dat coöperatief conflict voor meisjes gerelateerd was aan lagere niveaus van externaliserende problemen, maar dit gold niet voor jongens. In het huidige onderzoek vonden drie van de vier artikelen geen verband tussen constructief conflict tussen ouders en de externaliserende problemen van kinderen. Resultaten van deze studies zouden dus vooral het belang van constructieve conflicthantering, zoals gevonden in onze studie, verder onderschreven hebben.

Ons inziens is meer onderzoek nodig om een adequate en stevigere conclusie te kunnen trekken over de invloed van constructieve conflicten tussen ouders op de psychosociale problemen en emotionele onveiligheid van kinderen. Ten eerste raden we aan om meer onderzoek te doen naar het verband tussen constructieve conflicten tussen ouders en externaliserende problemen bij kinderen. In ons onderzoek bleken studies niet eenduidig zijn over het bestaan van dit verband. Bovendien wordt aangeraden onderzoek te doen naar de wederzijdsheid van de relatie tussen constructief conflict tussen ouders en emotionele onveiligheid van kinderen. Tot slot wordt aangeraden om de effectiviteit van interventies gericht op de constructiviteit van conflicten tussen ouders te onderzoeken en op basis van de uitkomsten de inzet van passende interventies in de praktijk te versterken.

Literatuur

Artikelen die zijn opgenomen in de review zijn gemarkeerd met een asterisk (*).

*Cheung, R.Y.M. (2021). Constructive interparental conflict and child adjustment in the Chinese context: A moderated mediation model of emotional security and disintegration avoidance. *Journal of Child and Family Studies*, 30(3), 733–745. <https://doi.org/10.1007/s10826-020-01851-w>

*Cheung, R.Y.M., Cummings, E.M., Zhang, Z., & Davies, P.T. (2016). Trivariate modeling of interparental conflict and adolescent emotional security: An examination of mother–father–child

- dynamics. *Journal of Youth and Adolescence*, 45(11), 2336–2352. <https://doi.org/10.1007/s10964-015-0406-x>
- *Coln, K.L., Jordan, S.S., & Mercer, S.H. (2013). A unified model exploring parenting practices as mediators of marital conflict and children's adjustment. *Child Psychiatry & Human Development*, 44(3), 419–429. <https://doi.org/10.1007/s10578-012-0336-8>
- *Craft, A.L., Perry-Jenkins, M., & Newkirk, K. (2021). The implications of early marital conflict for children's development. *Journal of Child and Family Studies*, 30(1), 292–310. <https://doi.org/10.1007/s10826-020-01871-6>
- *Davies, P.T., Martin, M.J., & Cicchetti, D. (2012). Delineating the sequelae of destructive and constructive interparental conflict for children within an evolutionary framework. *Developmental Psychology*, 48(4), 939–955. <https://doi.org/10.1037/a0025899>
- *Du Rocher Schudlich, T.D., Jessica, N.W., Erwin, S.E.A., & Rishor, A. (2019). Infants' emotional security: The confluence of parental depression, interparental conflict, and parenting. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 63, 42–53. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2019.05.006>
- Harold, G.T., & Sellers, R. (2018). Annual research review: Interparental conflict and youth psychopathology: An evidence review and practice focused update. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 59(4), 374–402. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12893>
- Hosokawa, R., & Katsura, T. (2017). Marital relationship, parenting practices, and social skills development in preschool children. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 11(1), 2. <https://doi.org/10.1186/s13034-016-0139-y>
- Hosokawa, R., & Katsura, T. (2019). Exposure to marital conflict: Gender differences in internalizing and externalizing problems among children. *PLOS ONE*, 14(9), e0222021. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0222021>
- Jonkman, Visser. (10 mei 2019). Databank effectieve jeugdinterventies: beschrijving 'Kinderen uit de Knel'. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut. Gedownload van www.nji.nl/jeugdinterventies.
- Klein Velderman, M., Pannebakker, F., & Van Vliet, W. (2020). *ScheidingsATLAS: wegwijzer voor ouders*. Amsterdam: Uitgeverij Nieuwezijds.
- *Kopystynska, O., Paschall, K.W., Barnett, M.A., & Curran, M.A. (2017). Patterns of interparental conflict, parenting, and children's emotional insecurity: A person-centered approach. *Journal of Family Psychology*, 31(7), 922–932. <https://doi.org/10.1037/fam0000343>
- *Lee, J.Y., Pace, G.T., Lee, S.J., & Altschul, I. (2021). The associations of constructive and destructive interparental conflict to child well-being among low-income families. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(15–16), 7523–7546. <https://doi.org/10.1177/0886260519835872>
- *Lee, S.J., Pace, G.T., Lee, J.Y., & Altschul, I. (2020). Parental relationship status as a moderator of the associations between mothers' and fathers' conflict behaviors and early child behavior problems. *Journal of Interpersonal Violence*, 088626052094851. <https://doi.org/10.1177/0886260520948514>
- Liberati, A., Altman, D.G., Tetzlaff, J., Mulrow, C., Gøtzsche, P.C., Ioannidis, J.P.A., Clarke, M., Devereaux, P.J., Kleijnen, J., & Moher, D. (2009). The PRISMA statement for reporting systematic reviews and meta-analyses of studies that evaluate health care interventions: Explanation and Elaboration. *PLoS Medicine*, 6(7), e1000100. <https://doi.org/10.1371/journal.pmed.1000100>

- McCoy, K., Cummings, E.M., & Davies, P.T. (2009). Constructive and destructive marital conflict, emotional security and children's prosocial behavior. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 50(3), 270–279. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2008.01945.x>
- McCoy, K.P., George, M.R.W., Cummings, E.M., & Davies, P.T. (2013). Constructive and destructive marital conflict, parenting, and children's school and social adjustment: Marital conflict and parenting. *Social Development*, 22(4), 641–662. <https://doi.org/10.1111/sode.12015>
- Miller-Graff, Cummings, E.M., & Bergman, K.N. (2016). Effects of a brief psychoeducational intervention for family conflict: Constructive conflict, emotional insecurity and child adjustment. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 44(7), 1399–1410. <https://doi.org/10.1007/s10802-015-0102-z>
- Simpson, E.G. (2020). Interparental conflict and adolescent adjustment: A narrative review of bidirectional pathways. *Adolescent Research Review*, 5(3), 307–316. <https://doi.org/10.1007/s40894-019-00112-2>
- Van Dijk, R., van der Valk, I.E., Deković, M., & Branje, S. (2020). A meta-analysis on interparental conflict, parenting, and child adjustment in divorced families: Examining mediation using meta-analytic structural equation models. *Clinical Psychology Review*, 79, 101861. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2020.101861>
- Van de Haar, A., & Mellema, D. (14 april 2015). Databank effectieve jeugdinterventies: beschrijving 'Ouderschap Na Scheiding'. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut. Gedownload van www.nji.nl/jeugdinterventies.
- Van Eldik, W.M., de Haan, A.D., Parry, L.Q., Davies, P.T., Luijk, M.P.C.M., Arends, L.R., & Prinzie, P. (2020). The interparental relationship: Meta-analytic associations with children's maladjustment and responses to interparental conflict. *Psychological Bulletin*, 146(7), 553–594. <https://doi.org/10.1037/bul0000233>
- *Warmuth, K.A., Cummings, E.M., & Davies, P.T. (2020). Constructive and destructive interparental conflict, problematic parenting practices, and children's symptoms of psychopathology. *Journal of Family Psychology*, 34(3), 301–311. <https://doi.org/10.1037/fam0000599>
- *Zemp, M., Jockers, M., & Mata, J. (2020). The role of constructiveness in interparental conflict for mothers' perception of children's health. *Family Relations*, 69(4), 683–697. <https://doi.org/10.1111/fare.12449>
- Zhou, N., & Buehler, C. (2017). Adolescents' responses to marital conflict: The role of cooperative marital conflict. *Journal of Family Psychology*, 31(7), 910–921. <https://doi.org/10.1037/fam0000341>
- Zhou, N., & Buehler, C. (2019). Marital Hostility and Early Adolescents' Adjustment: The Role of Cooperative Marital Conflict. *The Journal of Early Adolescence*, 39(1), 5–27. <https://doi.org/10.1177/0272431617725193>
- Zhou, N., Li, X., Zang, N., Buehler, C., Cao, H., Liang, Y., & Deng, L. (2021). Interparental Hostility Interacts with Interparental Cooperative Conflict to Predict Adolescent Social Competence Through Parent–Child Relationship Quality. *Family Process*, 60(3), 984–1001. <https://doi.org/10.1111/famp.12606>